

Explicațiile noului Cod penal

Volumul II
(Articolele 53-187)

Contribuțiile autorilor la comentariile Volumului II (Articolele 53-187):

Prof. univ. dr. Alexandru Boro:	art. 107-112 ¹
Conf. univ. dr. Versavia Brutaru:	art. 163-164
Conf. univ. dr. Bogdan Nicolae Bulai:	art. 56-64; art. 113-134
Prof. univ. dr. Costică Bulai:	art. 113-134
Conf. univ. dr. Ștefan Daneș:	art. 53-55; art. 71-73; art. 80-82
Conf. univ. dr. Constantin Duvac:	art. 172-174; art. 176-179; art. 182-187
Conf. univ. dr. Mioara-Ketty Guiu:	art. 135-151
Dr. Ion Ifrim:	art. 175
Prof. univ. dr. Constantin Mitrache:	art. 165-171
Conf. univ. dr. Cristian Mitrache:	art. 65-70
Conf. univ. dr. Ioan Molnar:	art. 99-106
Conf. univ. dr. Ion Ristea:	art. 74-79
Conf. univ. dr. Constantin Sima:	art. 83-90
Vasile Teodorescu:	art. 152-162
Prof. univ. dr. Ioana VasIU:	art. 180-181
Dr. Adina Vlășceanu:	art. 91-98

George Antoniu **Tudorel Toader**
(coordonatori)

Explicațiile noului Cod penal

**Volumul II
(Articolele 53-187)**

**Alexandru Boroi, Versavia Brutaru, Bogdan Nicolae Bulai,
Costică Bulai, Ștefan Daneș, Constantin Duvac,
Mioara-Ketty Guiu, Ion Ifrim, Constantin Mitrache, Cristian Mitrache,
Ioan Molnar, Ion Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu,
Ioana VasIU, Adina Vlășceanu**
(autori)

Universul Juridic
București
-2015-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2015, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL
ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Explicațiile noului Cod penal / George Antoniu, Tudorel Toader (coord.). –

București : Universul Juridic, 2015 -

5 vol.

ISBN 978-606-673-337-3

**Vol. 2 : Art. 53-187 / Alexandru Boroi, Versavia Brutaru,
Bogdan Nicolae Bulai, ... - Bibliogr. - ISBN 978-606-673-339-7**

I. Boroi, Alexandru

II. Brutaru, Versavia

III. Bulai, Bogdan N.

343.1(498)(094.4)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Abrevieri

alin.	alineat(ul)
<i>apud</i>	citat după
art.	articol(ul)
BC	Casației
BJ	Buletinul Jurisprudenței
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I
c.	contra
Cass.	Curtea de Casație
C. Ap.	Curtea de Apel
C. civ.	Codul civil
CD	Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CDP	Caiete de drept penal
col. pen.	colegiul penal
conf. univ.	conferențiar universitar
C. Jud.	Revista „Curierul Judiciar”
C. mun.	Codul muncii
Convenție	Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția europeană a drepturilor omului)
CPJP	Culegere de practică judiciară penală
C. pen.	noul Cod penal
C. pen. anterior	Codul penal din 1969
C. pr. pen.	noul Cod de procedură penală
C. pr. pen. anterior	Codul de procedură penală din 1969
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizia
dec. pen.	decizia penală
Dreptul	Revista „Dreptul”
ed.	ediția
Ed.	editura
etc.	et caetera („și celelalte”)
H.G.	Hotărârea Guvernului României
ibidem	în același loc
ICCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
idem	același autor
JN	Revista „Justiția Nouă”
Jud.	Judecătoria
LP	Revista „Legalitatea populară”
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
n.a.	nota autorului
O.G.	Ordonanța Guvernului

O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
p.	pagina
par.	paragraful
pp.	paginile
R 1	Vasile Papadopol, Mihai Popovici, <i>Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975</i> , Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977
R 2	Vasile Papadopol, Mihai Popovici, <i>Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980</i> , Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982
R 3	Vasile Papadopol, Ștefan Daneș, <i>Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985</i> , Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989
RDP	Revista de drept penal
RRD	Revista română de drept
SCJ	Revista „Studii și Cercetări Juridice”
SDR	Revista „Studii de Drept Românesc”
Studia	Revista „Studia Universitatis Babeș-Bolyai” – Series Iurisprudentia
s.n.	sublinierea noastră
s. mil.	secția militară
s. pen.	secția penală
sent.	sentința
ș.a.	și alții (altele)
Trib.	Tribunalul
Trib. jud.	Tribunalul județean
Trib. mil.	Tribunalul militar
Trib. Mun. București	Tribunalul Municipiului București
Trib. Suprem	Tribunalul Suprem
UE	Uniunea Europeană
urm.	următoarele
vol.	volumul

TITLUL III

Pedepsele

În acest titlu, legiuitorul își propune să reglementeze cele mai generale aspecte ale pedepselor, cum ar fi: enumerarea pedepselor (art. 53), descrierea conținutului pedepselor principale, accesorii și complementare (art. 56-70), calculul duratei pedepselor (art. 71-73), individualizarea pedepsei (art. 74-98), liberarea condiționată (art. 99-106). Să le examinăm pe rând.

Capitolul I

Categoriile pedepselor

Pedepsele principale

Art. 53. Pedepsele principale sunt:

- a) detențiunea pe viață;**
- b) închisoarea;**
- c) amenda.**

COMENTARII (Conf. univ. dr. Ștefan Daneș)

Noul Cod penal în raport cu legea penală anterioară. O primă deosebire față de legea penală anterioară o constituie renunțarea de către noul Cod penal la un capitol distinct, intitulat „Dispoziții generale”, care să cuprindă definiția pedepsei și scopul acesteia. Noul legiuitor a avut în vedere că o atare dispoziție este mai mult proclamativă, o declarație de principiu care și-ar avea locul mai potrivit în lucrările de doctrină decât în legislație. Pe de altă parte, s-a ținut seama că textul în discuție (art. 52 C. pen. anterior) putea da naștere la controverse, deoarece concepea pedeapsa ca având o dublă esență: măsură de constrângere și mijloc de reeducare, în contradicție cu părerea unanimă a specialiștilor, după care pedeapsa nu poate fi decât un rău, o măsură de constrângere; eventuala reeducare a celui condamnat, ca și prevenirea generală și specială realizându-se ca o consecință a constrângerii sau a amenințării cu constrângerea.

O a doua deosebire față de legea penală anterioară constă în enumerarea pedepselor principale în art. 53, fără a se arăta în același loc și limitele generale ale pedepselor corespunzătoare fiecărei categorii de pedepse (acolo unde existau asemenea limite). Aceste limite vor fi arătate în altă parte, și anume odată cu descrierea conținutului fiecărei categorii de pedepse.

Art. 53 pe care îl analizăm cuprinde o enumerare limitativă a pedepselor principale: detențiunea pe viață, închisoarea și amenda. În ciuda discuțiilor și sugestiilor din doctrină, de a se lărgi sfera pedepselor principale pentru a oferi organelor represive posibilități mai mari de adaptare a pedepsei la gravitatea faptelor comise, la împrejurările în care acestea s-au săvârșit și la trăsăturile care particularizează persoana infractorului, noul legiuitor n-a dorit să depășească decât în mică măsură soluțiile legii anterioare. Astfel, noul Cod penal prevede ca pedepse principale detențiunea pe viață și închisoarea, preluate identic din legea penală anterioară. În privința amenzii, s-a produs o modificare, aceasta stabilindu-se după un sistem nou, acela al zilelor-amendă. De asemenea, cuantumul amenzii se modifică față de legea anterioară, acesta obținându-se prin înmulțirea sumei corespunzătoare unei zile-amendă (10 și 500 lei) cu numărul zilelor-amendă (între 30 și 400 de zile).

Pedeapsa, concept. Sub aspect instituțional, pedeapsa, alături de infracțiune și răspundere penală, constituie una dintre cele trei instituții fundamentale ale dreptului penal. Fiecare dintre acestea se răsfrânge și influențează celelalte instituții și dispoziții ale Codului penal. Subliniem, de asemenea, că între instituțiile fundamentale există o legătură directă, întrucât răspunderea penală este efectul săvârșirii infracțiunii, iar pedeapsa este consecința răspunderii penale.

Noțiunea de „pedeapsă” din limba română s-a transmis de la romani, care denumeau sancțiunea penală „*poena*”. Cuvântul are însă o origine și mai veche, deoarece romanii l-au preluat de la greci – „*poini*” –, iar aceștia din limba sanscrită – „*koena*” –, care înseamnă *verificare, socotire*. Despre pedepse, cei vechi spuneau că nu sunt decât moneda cu care se răsplătește infracțiunea. Pedeapsa a constituit în vremuri îndepărtate un instrument de răzbunare împotriva infractorului, apoi, cu timpul, și-a făcut loc concepția că pedeapsa nu trebuie să urmărească numai răzbu-narea, ci să constituie și un avertisment pentru cei înclinați să comită infracțiuni. Acest scop al pedepsei îl găsim dezvoltat la filozofii greci Democrit, Protagoras, Platon și Aristotel. În lucrarea sa „*Etica*”, Aristotel afirma că pedeapsa constituie o utilitate socială, deoarece mulțimea se abține de la încălcarea dreptului din cauza amenințării pe care o exercită legea penală. În același timp, marele filozof atribuia pedepsei și o funcție etică, considerând-o un mijloc de regenerare morală a infractorilor. De aici denumirea de „medicament al sufletului”, pe care o dădea Aristotel, ca și Platon, pedepselor. „Cei ce se uită numai la aspectul dureros al pedepsei, greșesc”, spunea Platon. „Ei sunt orbi față de folosul ce rezultă dintr-însa și nu știu că-i mai mare nenorocirea să n-ai sufletul sănătos, ci putred, nedrept și păcătos”.

Ideea utilității pedepsei o găsim și la juriștii romani. Cicero spunea că orice pedeapsă aplicată este pentru binele Republicii, iar Quintilian adăuga: „orice pedeapsă năzuiește spre pilda, și nu spre răsplata răului făcut”. Ocupându-se îndelung de această chestiune și demonstrând cu mare bogăție de argumente că pedeapsa nu trebuie să aibă la bază ura sau răzbu-narea pentru răul săvârșit, Seneca spunea: „persoanelor vinovate nu li se aplică pedepsele fiindcă au greșit, ci pentru ca să nu mai greșească” (*ut ne pecetur*).

În viziunea legislației penale moderne, se recunoaște, de asemenea, caracterul aflictiv al pedepsei. Infrațiunea fiind o violare a ordinii de drept, o amenințare sau o nesocotire a valorilor sociale, reacția, prin aplicarea pedepsei, nu poate să nu aibă un pronunțat caracter represiv, chiar dacă ea exercită și un rol preventiv. A înlătura conținutul aflictiv al pedepsei ar fi o utopie, o negare a realității, scria reputatul profesor Vintilă Dongoroz, iar Antolisei sublinia că o pedeapsă neaflictivă ar fi o contradicție *in terminis*.

Caracterul aflictiv cel mai puternic îl au pedepsele principale; ele ocupă locul cel mai important în cadrul sancțiunilor de drept penal, reprezintă centrul de greutate al acestor sancțiuni și, totodată, mijlocul cel mai eficient de restabilire a ordinii de drept și de consolidare a sentimentului de securitate socială, atunci când ordinea juridică este încălcată prin săvârșirea unor fapte penale.

Pedepsele sunt sancțiuni specifice dreptului penal și reprezintă cele mai importante măsuri de constrângere cu caracter aflictiv împotriva aceluia care atentează la viața, integritatea corporală, libertatea persoanei, patrimoniul persoanei fizice și juridice și la drepturile cetățenilor. Pedepsele au ca scop apărarea societății împotriva infracțiunilor și prevenirea săvârșirii de noi fapte penale de către cei aflați în conflict cu legea, precum și de alte persoane care ar fi tentate să comită astfel de fapte. Mai subliniem și faptul că pedepsele principale sunt singurele sancțiuni represive în măsură să curme activitatea infracțională și în același timp să determine schimbarea mentalității antisociale a infractorilor.

Referințe istorice asupra pedepselor principale. Codul penal din 1937 prevedea o scară mai largă de pedepse privative de libertate, ca urmare a împărțirii infracțiunilor în crime, delikte și contravenții. Astfel, legea penală din 1937 prevedea pentru crime de drept comun: munca silnică pe viață, munca silnică pe timp mărginit și temniță grea, iar pentru infracțiuni politice, detențiunea grea pe viață, detențiunea grea și detențiunea riguroasă, iar pentru delikte de drept comun: pedeapsa închisorii corecționale de la o lună la 12 ani și amenda, iar pentru delikte politice: detențiunea simplă de la o lună la 12 ani și amenda.

Codul penal din 1969, spre deosebire de Codul penal de la 1937, a prevăzut două pedepse principale: închisoarea și amenda. Pedeapsa cu moartea care a existat în Codul penal anterior era considerată „o măsură excepțională” și nu făcea parte din cadrul general de pedepse. După abolirea pedepsei cu moartea prin Decretul-Lege nr. 6/1990 și introducerea pedepsei detențiunii pe viață, numărul pedepselor principale a sporit, legea penală anterioară conținând trei pedepse principale: detențiunea pe viață, închisoarea, amenda. Această simplificare a felurilor de pedeapsă se explică, pe de o parte, prin renunțarea la împărțirea infracțiunilor în crime, delikte și contravenții, iar, pe de altă parte, datorită concepției Codului anterior – concepție care stă și la baza Codului în vigoare – care considera că este suficient un singur regim de executare a pedepsei privative de libertate, același pentru toate infracțiunile.

Referințe de drept comparat. Legislațiile străine de referință care au influențat elaborarea noului Cod penal în ceea ce privește structura și sistemul pedepselor cuprind dispoziții asemănătoare celor din art. 53 cu privire la pedepsele principale.

Astfel, **Codul penal francez**, în art. 131-3, prevede că sunt pedepse criminale: reclusiunea criminală sau detențiunea criminală de cel mult 30 de ani; reclusiunea criminală sau detențiunea criminală de cel mult 20 de ani; reclusiunea criminală sau

detenția criminală de cel mult 15 ani. De reținut, de asemenea, că durata reclusiunii criminale sau a detenției criminale pe timp mărginit este de cel puțin 10 ani.

În art. 131-3 sunt prevăzute următoarele pedepse corecționale: închisoarea, amenda sub forma zilelor-amendă și munca în interes general.

Codul penal german prevede, în par. 39, o singură pedeapsă principală (închisoarea) care se pronunță pe termen mărginit, afară de cazul în care legea o prevede pe viață. În par. 40 este prevăzută ca pedeapsă principală amenda. Aplicarea acesteia se face pe zile-amendă.

Codul penal spaniol prevede, în art. 33, că pedepsele se clasifică în pedepse grave, pedepse mai puțin grave și pedepse ușoare. Pedepsele principale, potrivit art. 35, sunt închisoarea, arestul la sfârșit de săptămână și pedeapsa amenzii.

Codul penal italian prevede, în art. 17, ca pedepse principale: temnița pe viață, care a înlocuit pedeapsa cu moartea, suprimată prin hotărârea Curții Constituționale nr. 19/1994, reclusiunea și amenda.

Observăm că dintre codurile penale menționate, Codul penal italian și Codul penal german prevăd, ca și Codul penal român, o pedeapsă principală pe viață și o pedeapsă a închisorii pe timp mărginit.

Pedeapsa amenzii este prevăzută ca pedeapsă principală în toate cele patru coduri penale străine. Alte legislații, cum ar fi **Codul penal federal al Statelor Unite Mexicane**, cuprind pedepse foarte variate.

Observații critice. După părerea noastră, soluția Codului penal anterior, în sensul de a menționa, pe lângă fiecare pedeapsă principală, și limitele de pedeapsă era mai potrivită decât soluția adoptată de noul Cod penal, în sensul de a prevedea limitele pedepselor principale într-un alt text, și anume în Capitolul II, care se referă la regimul fiecărei pedepse principale. După părerea noastră, regimul detențiunii și regimul închisorii au în vedere conținutul acestor pedepse și modul lor de executare, nu și limitele de pedeapsă ce caracterizează pedeapsa principală respectivă. Observăm, de asemenea, că la toate codurile penale românești, începând cu Codul de la 1865 și până la cel din 1969, s-a folosit aceeași tehnică legislativă de a prevedea în dispozițiile care înfățișează cadrul general al pedepsei principale (prin enumerarea felurilor de pedepse principale) și limitele generale ale acestora. De remarcat și faptul că această tehnică legislativă nu a făcut obiectul vreunei analize critice în doctrină și în jurisprudență. Ținând seama de aceasta, nici în Codul penal adoptat prin Legea nr. 301/2004 (ulterior abrogat) nu s-a modificat tehnica legislativă de prezentare a pedepselor principale, păstrându-se regula de a menționa în aceeași dispoziție și limitele generale ale pedepselor fiecărui fel de pedepse principale.

O atare soluție s-ar justifica și ca o cerință a logicii interne a instituției pe care o analizăm; ceea ce caracterizează pedepsele principale nu este numai *denumirea* lor, ci și *durata* acestora (sau cuantumul lor, în cazul amenzii). Din cele arătate rezultă că denumirea pedepsei trebuie însoțită și de arătarea duratei (cuantumului) pedepsei. Separarea acestor trăsături ale felurilor de pedepse principale este complet nejustificată.

Pe de altă parte, înclinăm să credem că adoptarea unei game mai largi de pedepse principale, pe lângă cele prevăzute în actualul Cod penal, cum ar fi, de exemplu, pedeapsa detențiunii severe, pedeapsa închisorii stricte, ar conferi un plus de eficiență individualizării judiciare a pedepselor și, în același timp, ar fi de natură să sporească încrederea cetățenilor în politica penală a statului de drept.